

Njihovo življenje je materinstvo

HIŠA BI BILA PREMAJHNA

Iz megle nega jutra je nastal sončni dan, kot že dolgo ne takih, saj menda že skoraj dva meseca nismo videli lastne sence. Pot v Laze sem hitro našel, še hitreje pa hišo, kjer živi JOŽEFA GRIL, po domače Makujeva mama.

Prešerno nasmejanih lic in sijočih sivomodrih oči, ki so izpod sivih las bistro švigale po meni, je Grilova mama ob bergljah stopila do mize in sedla sva si nasproti. Jaz, da bi zapisal njeno pripoved, in ona, mati trinajstih otrok, da mi pove nekaj zanimivosti iz svojega bogatega življenja.

Sprva se je malce zataknilo. S prirojeno skromnostjo me je opozorila, da v visji ni šama, ki je imela de-se' ali več otrok, da so tu tudi še druge. Povedal sem ji, da jih bom nekaj obiskal še tokrat, druge pa drugič. Potem je bilo lažje. Pogovor je stežek.

Deset let je že tega, kar jo je zapustil rajnik. Kljub številnim otrokom (enajst od trinajstih jih še vedno živi) ga še vedno pogreša, svoje-ga življenjskega družabnika, s katerim je preživela 40 skupnih let. Prvi otrok, bila je hčerka Marija, se je rodila 1922 leta, zadnji pa med vojno 1944. Vmes so prihajali lepo drug za drugim. Osem fantov in pet deklet. Zajeten šopek mladosti, smejoče, vse-sele in srečne življenja. Razen enega otroka je Grilova mama vse ostale povila doma. Ob pogledu na brneči pralni stroj se je zasmejala in pokazala proti izhodu, rekoč:

»Včasih pa sem plenice, pozimi ali poleti, prala kar pri šepihu, pred hišo. Nikoli jih ni bilo konca. Je že moralo tako biti in prav je, da je bilo tako. Veste, včasih nis-mo tako tarnali kot danes, pa smo pravzaprav slabše ži-veli. Res je, da je bilo za kmečko delo pri vsaki hiši več za delo sposobnih rok, kakor jih je danes. Toda danes so jih nadomestili stroji, pa je zopet enako.»

»Kdaj je bilo najtežje v vseh teh letih?« sem se za-nimal.

»Prav gotovo med vojno, ker je bilo težko za živeti. In ta večna negotovost. Enega so takoj spočetka pobrali Nemci, ču s'a kasneje proti koncu odšla v partizane. Da, da, med vojno je bilo težko. To bo povedal vsak, ki jo je preživel.«

Živeči sinovi in hčere so se razkropili po vsej Sloveniji. Od bližnjih vasi pa tja do Ljubljane. Zadnjikrat je bila družina kompletna ob atejevi smrti. Radi prihajajo domov, samo za vse skoraj ni prostora v hiši. Ob praznikih pridejo po navadi v dveh »rundah«, in sicer en dan

GRILOVA MAMA z enim od najmlajših vnukov.

»ta bližnja«, drugi dan pa »ta oddaljena.« Pri hiši živi trenutno pod eno streho devet duš treh generacij Grilovega rodu. Vsega skupaj pa se je doslej »nabralo« Grilove mami že 23 vnukov. Verjetno pa to še ni končna številka, čeprav je mama hitro vskočila s pripombo, da nihče od njenih ne bo imel toliko otrok, kot jih je povila ona. Prav gotovo, da ne. Časi se spreminjajo in z njimi se spreminjamo tudi ljudje...

»Zdravje?« je povzela moje vprašanje. »Se kar, samo no-ge me v kolkih dajejo, pa brez berget ne morem hodi-ti. No, no, podam se tudi še pred hišo, da bi le slabše ne bilo. Trinsedemdeset jih bom drugi mesec, pa bi jih rada še nekaj dodala. Zdrav-ja si še želim, oja, tega pa še.

Veste, sem nekoč mislila, da bom šla malo naokoli po svetu, ko bodo otroci porasli. Pha, pa ni bilo nič iz te-ga, ker sem se med tem ča-som postarala jaz. Do Ble-da in Maribora sem že prišla, kam dije pa nikoli. Ja, pa je tu pri nas v Šentilju kar lepo, ali morda ni?«

Seveda je, pa še kako. Posebno tistega dne je bilo lepo. Sonce je sijalo na sne-ženo pokrajino in ivje se je leskečalo kot iskre, kot življenje, kot rojstvo, kot vse, kar je na svetu lepega. Mati, da, to je najlepše.

Pa, da ne pozabim, Gri-lova mama. Sedemnajstega februarja boste praznovali 73. rojstni dan. Vse najboljše in še veliko pomladi, najmanj toliko, kot s'e jih poklonili vi, vašim trinajstim rojen-cem... BERNI STRMCNIK

O KMETIJSTVU

V februarju in marcu, de-loma pa tudi v aprilu, bosta kmetijska zadruga in delav-ska univerza Slovenske Kon-jice na svojem območju pri-pravila v raznih krajih vrsto predavanj s področja kmetij-stva in kmečkega turizma. Kmetijski strokovnjaki bodo na predavanjih seznanjali kmete o pripravi in uporabi krme za govedo, strokovni so-delavci iz »Agroservis« v Sempetru pa jih bodo sez-nanili, kako je treba vzdrže-vati in opravljati manjša po-

pravila kmetijskih strojev. Poseben poudarek bodo dali tudi ureditvi kmečkih doma-čij za kmečki turizem, kar jim bodo deloma posredovali tudi z diapozitivi iz krajev, kjer so dosegli že precejšnji napredek. S pomočjo gospo-dinjске opreme »Gorenje« iz Velenja pa bo kmečkim go-spodinjam prikazano mehani-zirano domače gospodinjstvo z raznimi manjšimi stroji in napravami, ki jih to podjetje izdeluje. V. L.

VEDNO MED OTROCI

Le nekaj hiš naprej sem potisnil avto v breg, ko sem ga malo prej srečno spravil nazaj na cesto, pri čemer brez lopate in Grilove snahe ter hčerke prav gotovo ne bi šlo. V breg postavljena, trdna kmečka hiša, pod cesto pa obrisi novega, modernega hleva, so mi razodeli, da sem prišel prav. DOLINŠKOVA MAMA, da prav njo sem iskal.

V veži sem naletel nanjo, jo pobaral, če je Dolinškova mama doma in izvedel, da je to ona. Kar precj premlada se mi je zdela, pa sem jo kar dvakrat zapored pobaral, če je ona tisti, ki je rodila desetero otrok? Da, da, seveda, vse je v redu.

»Če ste mogoče prišli po mene?« me je navihano vprašala, »potem vam moram po-vedati, da ne utegnem nika-mor, ker moram paziti na otroke...« je dodala in me povabila v sobo, kjer je dvo-je vnukov vneto preizkušalo odbojno silo divanovih vzme-ti. Tretja, je bila vnukinja, pa je bogsigavedi zakaj, pre-takala nedolžne solzice. Men-da zato, ker se ni mogla pri-družiti onima dvema.

Zajetna kmečka hiša, v ko-tu velika krušna peč, ob nje-j pa na stolu sključena ženica, ki je luščila fižol. Ko sva z Dolinškovo mamo pričela ma-lo urejati letnice, poročke, pa desetero rojstev, je ženica ob fižolu vedno prehitela z od-govori. Ko iz leksikona so v-rele številke in podatki iz nje. Živ spomin.

»Od pokojnega moža ses-tra je in ima čudovit spom-in«, mi pomaga iz zadrege Dolinškova mama. Pravza-prav ji je Cecilija ime, pri hiši pa se pravi pri Vrbrnja-ku. Ona se je semkaj pri-ženila iz Loznice, od koder jo je zasmubil Vrbrnjačkov Blaž. Srečna je bila, ko je dobila tako fejest fanta in takšnega moža; tri leta bo, kar je vdova. Zelo ga pogre-ša, čeprav ji ni nikoli dolg-čas ob svojih in svojih o-trok otrocih. Pe-tero fantov in deklet. Ker na pare, tako kot je često v življenju. Vsi so živi, vsi odrasli, najmlajši je že prišel od vojakov.«

»Vse, razen zadnjega, sem povila doma. Pri Zdravku se je zataknilo. Treba je bilo v Celje, v bolnico. Carski rez. Mislila sem, da bo po me-ni, malo je manjkalo... pa vendar mi je ob odhodu do-mov zdravnik dejal — na svi-denje —. Ne, to pa ne! De-setkrat je bilo menda kar do-voľ, mar ne? Takrat sem jih imela 48. Nisem bila ravno mlada!«

»Kdaj je bilo najtežje?« sem jo pobaral.

»Brez kruha nismo bili ni-koli, tudi v najtežjih dneh vojne ne in še za druge ga je bilo dovolj. Za to je že rajnik poskrbel. Bilo je 1944. Jaz sem ravno povila Mirka

CECILIJA DOLINŠEK z dvema vnukoma

in ležala v postelji, ko je vsa prestrašena pritekla sosedo-va SLAVA KRALJEVA. (Kas-nejša učiteljica, danes in-validska upokoženka, živi v Mariboru. Opomba pisca!) češ, da so prišli Nemci, da jo bodo odpeljali. Planila je proti omari in že je bila v njej. Vstala sem in odšla na prag, kjer je njen oče ob spremstvu žandarja spraševal po njej. Pri nas da je prav gotovo ni, sem jim re-ka, menda je na njivi, tam dela... Vse hiše so preiš-čali, naše pa ne! Še isti večer je Slava odšla v parti-zane. Bilo me je s'rah tisti dan, kot še nikoli poprej in nikoli kasneje. Požgali bi, če bi jo našli. Pa se je skrila na podstrešju v koš za žito... Minilo je, čeprav je bilo težko, takrat med vojno. Strah. Ne, pomanjkanja ni bilo, je strah in nego'ovost.« Držec vnukinjo v rokah, mi je pripovedovala vse podrob-no. Včasih je tudi moževa sestra kaj dodala, dopolnila je svačinjino pripoved. Zani-mivo! Luščila je fižol in še pogledala naju ni. Bila je prisotna in ni je bilo. Bili so pa vnuki, kot Cecilijini si-novi nekoč...

Tudi njeni otroci so se razkropili. Eno hčerko je po-svojila njena sestrična iz Me-žice. Sestrični je sinek umrl. Kasneje ni bilo več otrok, pa je posvojila Anko iz Ce-cilijine družine. Prav na sod-nijo so štiri in vse uredili.

Sedeminsedemdeset let ima

Dolinškova mama, pa jih kar dobro skriva. Na polje sicer ne zahaja več, zato pa pazi na otroke in stori vsa gospo-dinjska dela v hiši. Otroci so njeno življenje. Bo uča-kala tudi pravniške? Zakaj pa ne? Z zdravjem kar do-bro kaže, še bolje pa z dob-ro voljo. To pa je prvi po-goj visokih let. Le pogumno naprej, Dolinškova mama, tako kot doslej.

BERNI STRMCNIK

SODELOVANJE

Celjska zveza kulturno pro-svetnih organizacij ali bolje rečeno, njen odbor za dram-sko dejavnost, je naprosil režiserja Jureta Kislingerja, da bi vodil seminar za ama-terške gledališke režiserje. Jure Kislinger se je z ve-seljem odzval in ob prakti-čnem primeru »Mrtvega Ku-renta« pripravil razlago o režiji — od priprav do re-alizacije predstave. Lepo šte-velo slušateljčar daje nove upe o bodočnosti amaterske gledališke dejavnosti na celj-skem območju. In čimbolj bo »ljubitelsko« gledališče, tem manjši bo prepad do »ta pravega«. Le to pa bo ponovno lahko dalo nov za-let za čimboljšo kvaliteto.

Se en dokaz več o mož-nem uspešnem sodelovanju med poklicnimi in amater-skimi gledališčniki.

B. A.

Jubilant

PETDESET LET MIHE PETANA

Miha Petan bo na dan re-ferenduma brčas med prvi-mi volivci, saj bodo tistega dne pri Petanovih jedli z ve-liko žlico. Z Mihom bo pet-destletnico slavil tudi njegov brat Zdravko, saj sta skupaj prikričala na svet v družini revnega kmeta iz Dečnega se-la pri Brežicah, kjer se je pod eno streho nagnetlo e-najst oratov in sestra. Da je moral tudi Miha za pastirja, ni treba posebej omenjati, je pa res, da se je tako kot njegovi bratje izučil poklica leto pred vojno pri brivcu Holyju v Brežicah.

Brežice 1941 po vdoru oku-patorja. Selitveni pas. Miha je zbežal čez mejo na dolenj-sko stran, v Kostanjevici bril in strigel, še bolj pa se je sestajal in delal z ilegalci, dokler ni maja dvainštride-

Miha Petan

setega postal partizan gor-janskega bataljona. V novem-brski ofenzivi so ga belčki ujeli in začela se je mukot-rpna pot skozi belgijsko ka-sarno v taborišče Gonars. Od

tu se je ob kapitulaciji Itali-je bolj okostnjak kot mož vrnil med borce, tokrat v go-riško brigado, po zlomu go-riške fronte pa v Gradniko-vo, kjer je od borca napre-doval v vodnika, v komandir-ja čete in bil ravno na rojstni dan republike 29. novembra 1943 sprejet v partijo. Opravi-l je oficirski tečaj in bil od tu poslan na Koroško, kjer je v vzhodnokoroškem odre-du stopal na čelu drugega in tretjega bataljona. Oktob-ra 1944 je postal Bračičevac v XIV. diviziji, komandant njenega tretjega bataljona.

Po osvoboditvi je Miha Pe-tan opravil gimnazijo, oficir-sko šolo in tečaje ter bil de-seto leto po osvoboditvi zara-di boleznj upokožen kot 60% invalid. Prišel je v Celje, kjer se je ponovno aktiviral, bil

referent pa načelnik odseka za narodno obrambo, po uki-nitvi okraja pa ves čas v vodstvu najprej še okrajnega, potem pa občinskega odbora zveze borcev NOB.

Tajnik občinske organizaci-je ZB NOV Miha Petan se je torej vpisal med abrahamov-ce. Če bi ga ne dajala bole-zen, na želodcu je bolan že iz partizanskih let, bi se še zdaleč ne počutil petdesetlet-nika, čeravno je nedavno že drugič postal dedek. Čeravno si je prisluzil osem odliko-vanj, Miha Petan sodi med tiste, ki nikoli ne zganjajo hrupa okoli svojih burnih do-živetij. Toda daleč od tega, da bi ne bil družaben. No, saj je še na svet prišel v družbi.

Še na mnoga leta Miha, in Zdravko tudi!

RAZVIJATI TRADICIJE NOB

Tudi letos bo ena izmed osnovnih in najvažnejših na-log celjskih tabornikov raz-vijanje tradicij narodnoosvo-bodilne borbe. Tako so skle-nili na svoji prvi letni kon-ferenci, ki je bila v nedeljo, konec meseca januarja.

Na konferenci, ki je bila prva, odkar celjski taborni-ki nastopajo v odredu »II. grupa odredov«, so ocenili svoje dosedanje delo in iz-volili nov odredov odbor. Prejšnjega starešino odreda Gustija Henigmna je zamen-jal nekdanji starešina Jože Krebs. Posebno poročilo o akcijah celjskih tabornikov je podal načelnik odreda Bo-ris Dejanovič.

Prisotni so bili tudi pred-stavniki mladine in taborn-kiških organizacij Cuprije in Novega Beograda ter tabor-

niži odredov »I. pohorski bataljon« in »XI. SNOUB Mi-loš Zidanšek« iz Maribora. Konferenca pa so se razen tabornikov udeležili še pred-stavniki krajevne skupnosti Center, Zveze borcev in od-bora II. grupe odredov.

Taborniki so v razpravi ugotovili, da je bil v pretek-lem letu največji problem pomanjkanje kadrov, zlasti še prosvetnih, nemajhne te-žave pa so imeli s sredstvi. Z ustanovitvijo mladinskega centra se bo položaj nedvom-no izboljšal, z združitvijo vseh celjskih tabornikiških or-ganizacij v odred »II. grupa odredov« pa so dosegli večjo učinkovitost, katere uspehi se že kažejo. Rešeno je vprašanje prostorov.

Po končani konferenci so si taborniki in gostje ogleda-li klubske prostore.